

До питання класифікації уражень шкіри, асоційованих із гострою респіраторною хворобою COVID-19

Я.Ф. Кутасевич, І.О. Олійник, І.О. Маштакова, М.О. Вітковська
ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»

Резюме

Мета. Систематизувати клінічні прояви уражень шкіри, асоційованих із COVID-19, і запропонувати класифікацію зазначених порушень.

Матеріали та методи. Узагальнено літературні дані, які описують ураження шкіри, асоційовані з COVID-19, і результати спостережень за 31 пацієнтом з ураженнями шкіри і коронавірусною інфекцією. Пацієнти в період захворювання на COVID-19 отримували консультацію і лікування дистанційно. У постковідний період хворі із захворюваннями шкіри були госпіталізовані у стаціонар. Їх було розділено на дві групи: перша – хворі, які не страждали на шкірні захворювання раніше; друга – пацієнти із загостренням хронічних дерматозів. Усіх хворих було обстежено за допомогою стандартних клініко-лабораторних методів.

Результати. Запропонована класифікація дає змогу окремо виділити ураження, спричинені саме COVID-19, і загострення хронічних дерматозів на тлі коронавірусної інфекції, а також внаслідок лікування цієї хвороби (у першу чергу, це стосується системних кортикостероїдів, що, як відомо, впливають на перебіг псоріазу: спричинюють розвиток поширених форм, резистентних до інших методів терапії), що обтяжує їх перебіг. Наведено фото власних випадків спостережень. Подана класифікація підвищує якість діагностики COVID-19, особливо в разі асимптомних і малосимптомних форм захворювання, а також сприятиме запобіганню низці ускладнень, пов'язаних як із лікуванням хворих на коронавірусну інфекцію, так і з наявністю супутніх захворювань, зокрема хронічних дерматозів.

Висновки. Запропонована класифікація, з одного боку, розширює можливості своєчасної діагностики COVID-19, особливо в разі асимптомних чи малосимптомних форм захворювання, а з іншого – націлює лікаря на необхідність запобігання низці ускладнень, що пов'язані як із лікуванням хворих, так і з наявністю супутніх захворювань, зокрема хронічних дерматозів.

Ключові слова: COVID-19, шкірні ураження, класифікація.

DOI: 10.33743/2308-1066-2021-1-13-17

Вступ

Всесвітня організація охорони здоров'я 11 березня 2020 р. оголосила епідемію нового важкого респіраторного коронавірусного синдрому, спричинюваного вірусом SARS-CoV-2, пандемією [4]. Кількість захворілих у всьому світі невідомо зростає, інфекція становить серйозну загрозу здоров'ю, особливо в разі похилого віку, імунодефіцитного стану і наявності супутніх захворювань.

Нині зростає кількість повідомлень і результатів попередніх спостережень, які вказують, що SARS-CoV-2-19 може також уражати шкіру. Ураження шкіри, починаючи від «ковідних пальців» до кропив'янки, можуть бути потенційними ознаками коронавірусу.

Потік відомостей щодо шкірних проявів коронавірусної інфекції спонукає до розробки класифікації зазначених уражень.

Ураження шкіри при коронавірусній інфекції, що спричиняється SARS-CoV-2, розподіляють на сім категорій [1–3].

До першої категорії відносять **ангіїти шкіри**, обумовлені безпосередньо SARS-CoV-2-інфекцією, на тлі якої відбувається ураження стінок дрібних судин дерми циркулюючими у крові імунними комплексами. Ангіїти локалізуються на шкірі верхніх і нижніх кінцівок. Вони схожі на обмороження, болісні, сверблячі. Такі прояви переважно бувають у молодих пацієнтів із легким перебігом захворювання, проявляються на пізніх стадіях і тривають приблизно 12 днів.

До другої категорії належать **папульозно-везикулярні висипи**, які характеризуються гострими клінічними проявами у вигляді вітряної віспи, більш схожі на пітницю, що виникають на тлі високої температури і підвищення потовиділення.

До третьої категорії шкірних проявів спеціалісти відносять **рожевий лишай і папулосквамозні висипання**, що являють собою інфекційно-алергічні ураження шкіри, асоційовані з COVID-19. Клінічною особливістю рожевого лишая в такому разі є відсутність материнської бляшки.

До четвертої категорії відносять **кореподібний висип**.

До п'ятої – **токсидермії**. Цей висип пов'язаний з індивідуальною непереносимістю пацієнтами певних груп препаратів.

До шостої категорії шкірних проявів коронавірусної інфекції вчені відносять **кропив'янку**, що в деяких випадках може бути провісником початку COVID-19.

До останньої (сьомої) категорії можна віднести **артифіціальні (трофічні) зміни тканин обличчя**, які виникають у пацієнтів, що перебувають на штучній вентиляції легень, і через тривале лежання на животі.

Зазначена класифікація була першим описом уражень шкіри при COVID-19, і тому спиралася на різні ознаки: ті, що були спричинені саме COVID-19, і ті, що виникали внаслідок різних причин, зокрема пов'язаних з лікуванням захворювання.

У зв'язку з тим, що ці ураження потребують різних підходів як до лікування, так і до проведення протиепідемічних чи запобіжних заходів, і виходячи з досвіду всіх цих місяців спостереження за хворими, **метою** було запропонувати класифікацію уражень шкіри, асоційованих із COVID-19.

Матеріали та методи дослідження

Узагальнено літературні дані, які описують ураження шкіри, асоційовані з COVID-19, і результати спостережень за 31 пацієнтом з ураженнями шкіри і коронавірусною інфекцією. Пацієнти у період захворювання

на COVID-19 отримували консультацію і лікування дистанційно.

У постковідний період хворі із захворюваннями шкіри були госпіталізовані у стаціонар. Їх було розділено на дві групи: перша – хворі, які не страждали на шкірні захворювання раніше; друга – пацієнти із загостренням хронічних дерматозів. Усіх хворих було обстежено за допомогою стандартних клініко-лабораторних методів.

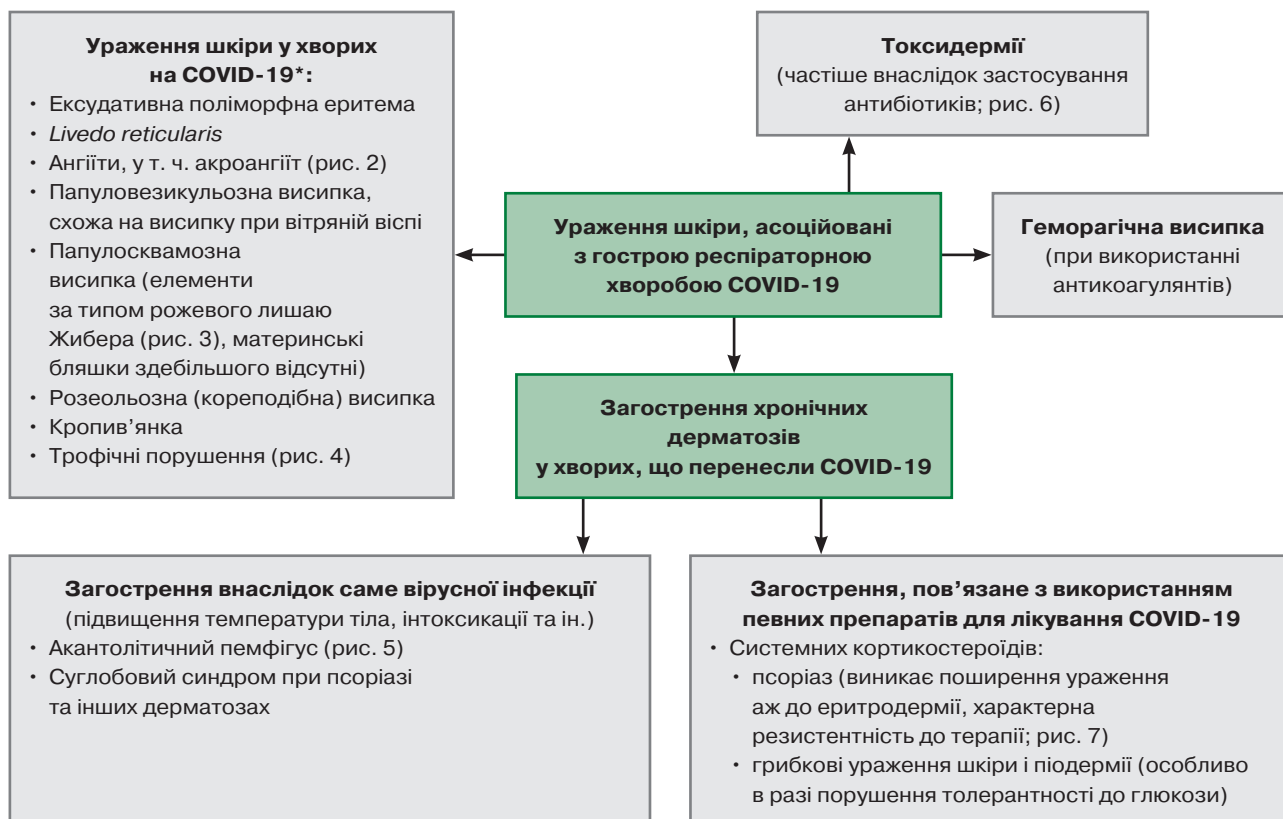
Результати дослідження

Ураження шкіри, асоційовані з гострою респіраторною хворобою COVID-19, подані на рисунку 1.

Запропонована класифікація дає змогу окремо виділяти ураження, спричинені саме COVID-19, і тим самим визначати їх, з одного боку, як діагностичні ознаки, а з іншого – стани, що потребують протиепідемічних заходів, бо здебільшого характеризують гострий період захворювання. Крім того, треба визначати стани, пов'язані з лікуванням основного процесу, зокрема токсидермії, які потребують відміни певних препаратів і відповідного лікування.

Особливу групу становлять стани, пов'язані з використанням для лікування COVID-19 певних препаратів, що змінюють перебіг хронічних дерматозів. У першу чергу це стосується системних кортикостероїдів (СКС), які, як відомо, впливають на перебіг псоріазу: спричинюють розвиток поширених форм, резистентних до інших методів терапії. Ці препарати створюють умови для прогресування грибкових і піококових уражень.

Проблему становить те, що при COVID-19 СКС призначають в особливо тяжких випадках, нерідко за життєвих показань. Але при призначенні цих препаратів треба звертати увагу на наявність означених

Примітка: * Описують також висипання, подібні до тих, які спостерігають при ексудативній поліморфній еритемі і при Livedo reticularis.

Рис. 1. Ураження шкіри, асоційовані з гострою респіраторною хворобою COVID-19

а

б

в

Рис. 2. Хвора С., ангіїт при COVID-19

Рис. 3. Хворий А., папулоскваозна висипка при COVID-19

а

б

Рис. 5. Хвора З., загострення акантолітичного пемфігусу після перенесеного COVID-19

Рис. 4. Хвора В., трофічні порушення при COVID-19

Рис. 6. Хворий Ю., токсидермія після перенесеного COVID-19

Рис. 7.
Хворий Л.,
загострення
псоріазу після
перенесеного
COVID-19

захворювань шкіри, обмежувати термін використання, запобігати ускладненням, призначаючи антифунгальні і антибактеріальні засоби.

Хворі на хронічні дерматози, що перенесли COVID-19, потребують уваги у зв'язку з можливістю загострення цих захворювань внаслідок самого вірусного захворювання, що частіше відбувається у хворих на тяжкі дерматози (акантолітичний пемфігус, інші пурпурні дерматози, тяжкі форми псоріазу та ін.).

Приклади уражень шкіри, асоційовані з COVID-19 (спостереження ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»), наведені на рисунках 2–7.

Висновки

Запропонована класифікація, з одного боку, розширює можливості своєчасної діагностики COVID-19, особливо при асимптомних і малосимптомних формах захворювання, з іншого – націлює лікаря на необхідність запобігання низці ускладнень, пов'язаних як із лікуванням хворих, так і з наявністю супутніх захворювань, зокрема хронічних дерматозів.

Література

1. Клиническая характеристика кожных проявлений при новой коронавирусной инфекции COVID-19, вызванной SARS-CoV-2 / Н.Н. Потеева, О.В. Жукова, Д.Н. Проценко и др. Клиническая дерматология и венерология. 2020. Т. 19, № 3. С. 271–286.
2. Кожные проявления при новой коронавирусной инфекции COVID-19, вызванной SARS-CoV-2. Обзор литературы и клиническое наблюдение / А.А. Хрянин, В.Г. Стуров, А.П. Надеев, В.К. Бочарова. Вестник дерматологии и венерологии. 2020. № 3 (96). С. 50–59.
3. Кожные проявления у пациентов с COVID-19 в практике скорой и неотложной медицинской помощи / Н.Ф. Плавунов, В.А. Кадышев, А.М. Сидоров и др. Архив внутренней медицины. 2020. № 3. С. 223–229.
4. Dermatologists and SARS-CoV-2: the impact of the pandemic on daily practice / P. Gisondi, S. Piaserico, A. Conti, L. Naldi. J Eur Acad Dermatol Venereol. 2020. Vol. 34, Iss. 6. P. 1196–1201.

References

1. Potekae NN, Zhukova OV, Protsenko DN, et al. Klinicheskaya karakteristika kozhnykh proyavleniy pri novoy koronavirusnoy infektsii COVID-19, vyzvannoy SARS-CoV-2 [Clinical characteristics of cutaneous manifestations in the new coronavirus infection COVID-19 caused by SARS-CoV-2]. Klinicheskaya dermatologiya i venerologiya. 2020;19(3):271–286.
2. Hryanin AA, Sturov VG, Nadeev AP, Bocharova VK. Kozhnyie proyavleniya pri novoy koronavirusnoy infektsii COVID-19, vyzvannoy SARS-CoV-2. Obzor literatury i klinicheskoe nablyudenie [Cutaneous manifestations in the new coronavirus infection COVID-19 caused by SARS-CoV-2. Literature review and clinical observation]. Vestnik dermatologii i venerologii. 2020;3(96):50–59.
3. Plavunov NF, Kadyishev VA, Sidorov AM, et al. Kozhnyie proyavleniya u patsientov s COVID-19 v praktike skoroy i neotlozhnoy meditsinskoj pomoschi [Cutaneous manifestations in patients with COVID-19 in emergency and urgent care practice]. Arhiv vnutrenney meditsiny. 2020;3:223–229.
4. Gisondi P, Piaserico S, Conti A, Naldi L. Dermatologists and SARS-CoV-2: the impact of the pandemic on daily practice. J Eur Acad Dermatol Venereol. 2020;34(6):1196–1201.

К ВОПРОСУ КЛАССИФИКАЦИИ ПОРАЖЕНИЙ КОЖИ, АССОЦИИРОВАННЫХ С ОСТРОЙ РЕСПИРАТОРНОЙ БОЛЕЗНЬЮ COVID-19

Я.Ф. Кутасевич, И.А. Олейник, И.А. Маштакова, М.А. Витковская
ГУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»

Резюме

Цель. Систематизировать клинические проявления поражений кожи, ассоциированных с COVID-19, и предложить классификацию указанных нарушений.

Материалы и методы. Обобщены литературные данные, описывающие поражения кожи, ассоциированные с COVID-19, и результаты наблюдения за 31 пациентом с поражением кожи и коронавирусной инфекцией. Пациенты в период заболевания COVID-19 получали консультацию и лечение дистанционно. В постковидный период больные с заболеваниями кожи были госпитализированы в стационар. Они были разделены на две группы: первая – больные, не страдавшие кожными заболеваниями раньше; вторая – пациенты с обострением хронических дерматозов. Все больные были обследованы с использованием стандартных клинико-лабораторных методов.

Результаты. Предложенная классификация позволяет отдельно выделить поражения, вызванные именно COVID-19, и обострения хронических дерматозов на фоне коронавирусной инфекции, а также в результате лечения этой болезни (в первую очередь, это касается системных кортикостероидов, которые, как известно, влияют на течение псориаза: вызывают развитие распространенных форм, резистентных к другим методам терапии), что утяжеляет их течение. Представлены фото собственных случаев наблюдений. Приведенная классификация повысит качество диагностики COVID-19, особенно при асимптомных или малосимптомных формах заболевания, а также будет способствовать предотвращению ряда осложнений, связанных как с лечением больных коронавирусной инфекцией, так и с наличием сопутствующих заболеваний, в частности хронических дерматозов.

Выводы. Предложенная классификация, с одной стороны, расширяет возможности своевременной диагностики COVID-19, особенно при асимптомных или малосимптомных формах заболевания, а с другой – нацеливает врача на необходимость предотвращения ряда осложнений, связанных как с лечением больных, так и с наличием сопутствующих заболеваний, в частности хронических дерматозов.

Ключевые слова: COVID-19, кожные поражения, классификация.

TO THE QUESTION OF CLASSIFICATION OF SKIN LESIONS ASSOCIATED WITH GUEST RESPIRATORY DISEASE COVID-19

Ya.F. Kutasevych, I.O. Oliinyk, I.O. Mashtakova, M.O. Vitkovska
SE «Institute of Dermatology and Venereology of NAMS of Ukraine»

Abstract

The objective. To systematize the clinical manifestations of skin lesions associated with COVID-19 and to propose the classification of these disorders.

Materials and methods. The literature data describing skin lesions associated with COVID-19 and the results of observation of 31 patients with skin lesions and coronavirus infection were summarized. In the postcovid period patients with skin diseases were admitted to the hospital. They were divided into two groups: first – patients who did not suffer from skin diseases earlier; the second – patients with exacerbation of chronic dermatoses. All patients were examined by standard clinical and laboratory methods.

Results. The proposed classification makes it possible to separately distinguish lesions caused precisely by COVID-19 and exacerbation of chronic dermatoses against the background of coronavirus infection, as well as as a result of the treatment of this disease (first of all, this consider to systemic corticosteroids, which are known to affect the course of psoriasis: cause the development of common forms that are resistant to other methods of therapy), which leads to their severe course. Photos of own observations are presented. This classification will improve the quality of diagnosis of COVID-19, especially in asymptomatic or low-symptomatic forms of the disease, and will also help prevent a number of complications associated with both the treatment of patients with coronavirus infection and the presence of concomitant diseases, in particular chronic dermatoses.

Conclusions. The proposed classification, on the one hand, expands the possibilities of timely diagnosis of COVID-19, especially in asymptomatic or low-symptomatic forms of the disease, and also directs the doctor to the need to prevent a number of complications associated with both the treatment of patients and the presence of concomitant diseases, in particular chronic dermatoses.

Key words: COVID-19, skin lesions, classification.

Відомості про авторів:

Кутасевич Яніна Францівна – д-р мед. наук, професор, директор ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України». E-mail: otdderm@ukr.net.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8706-1487>

Олійник Ірина Олександрівна – д-р мед. наук, ст. наук. співроб., головний наук. співроб. відділу дерматології, інфекційних та паразитарних захворювань шкіри ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України». E-mail: otdderm@ukr.net.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6408-830X>

Маштакова Ірина Олексіївна – канд. мед. наук, ст. наук. співроб., ст. наук. співроб. відділу дерматології, інфекційних та паразитарних захворювань шкіри ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України». E-mail: mashtakova_derm@ukr.net.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3592-6896>

Вітковська Марія Олександрівна – аспірант ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України». E-mail: marilnoy@gmail.com.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6453-5886>